

Val van vrouw en haar bedrijf

THEATER KONINGIN LEAR

Door Toneelgroep Amsterdam Gezien 8/3

Waar Stadsschouwburg Te zien t/m 15/3
en 4/4-18/4, aldaar

“Er doemt een monster aan de einder op/Waarvan geen mens de omvang kan beschrijven./De markt wordt volatiel als nooit tevoren./De ene bubbel spat de andere kapot.” De ene grote troef van deze voorstelling is de spanning tussen de archaische verzen van Tom Lanoye en de hoogst actuele inhoud; de andere is Frieda Pittoors.

De tweede Shakespearebewerking van de Vlaamse schrijver voor Toneelgroep Amsterdam is nog radicaler dan de eerste, het magistrale *Hamlet vs Hamlet*. Lanoye maakte van Shakespeares koning Lear een hedendaagse vrouw, die een reusachtige multinational leidt in plaats van een koninkrijk. Gezien haar hoge leeftijd en aanvangende geestelijke achteruitgang wil ze dat bedrijf overdragen aan haar drie zoons. Pittoors' personage Elisabeth Lear lijkt te zijn gemodelleerd naar Neelie Kroes en Madeleine Albright.

De voorstelling begint met de hele familie – zoons plus aanhang en trouwe *consigliere* Kent (Gijs Scholten van Aschat) – aan een grote bestuurstafel, ieder in een eigen kleur; een regenboog van rendementsdenken. Want Lear wil in ruil voor een deel van de portefeuille een liefdesverklaring van iedere zoon. Zo doordringt geld alle vormen van menselijke relaties.

Zoons Gregory (Roeland Fernhout als afschuwelijke patser) en Hendrik (Jip van den Dool als beursnerd) dissen gedwee een ongemeend verhaal op, maar de jongste, de idealistische Cornald (Alwin Pulinckx), weigert – en wordt verstoten.

Daar begint de onttakeling van het familiebedrijf, die door regisseur Eric de Vroedt rechtlijnig wordt getoond. Gaandeweg wordt Pittoors' haar steeds piekeriger en het decor (van Maze de Boer), dat aan het begin nog een realistische boardroom hoog in een wolkenkrabber voorstelt, inclusief James Bondachtige wereldkaart met lampjes die de bedrijfsactiviteiten aangeven, is aan het eind een opzichtig theatraal staketsel.

De neergang is zowel economisch (beurskrach en vijandige overnames) als ecologisch, met een dreigende orkaan die slim Shakespeares beroemde stormscène eechoot,

als mentaal, met Pittoors als steeds meer dementerende Lear.

Die scène is het hoogtepunt van de voorstelling. Pittoors, als een rockster tegen de wind in bulderend, met achter haar een regengordijn dat ingenieus stroboscopisch verlicht wordt, waardoor de associatie met de vallende computertekens uit *The Matrix* onmiskenbaar is: hier wordt de apocalyptische inzet voelbaar.

Maar gedurende de rest van de voorstelling zijn die angst en de gekte vreemd afwezig. De tekst van Lanoye lijkt rijk en gelaagd genoeg te zijn, maar misschien is het de al te heldere dramaturgie van De Vroedt die de voorstelling ontdoet van een vorm van mysterie of weerstand, die nodig is om drie uur lang te boeien.

Dat wordt gelukkig gecompenseerd door Pittoors. Tegen de vrij realistische setting in blijft haar Lear een nuk-kig personage dat met plotselinge clowneske grimassen en abrupte bewegingen over het toneel zwerft.

Koningin Lear is niet in de laatste plaats een metafoor voor hoe de babyboomgeneratie de leiding over de door haar gecreëerde wereld doorgeeft aan haar verwende kroost. Hebzucht is de collectieve zonde van beide generaties. De voorstelling eindigt in een *piëta*: een kindse moeder die de borst geeft aan haar dode zoon. Een demente vrouw komt tot inzicht.

Simon van den Berg

PS10

Frieda Pittoors in de hoofdrol is één van de grote troeven van *Koningin Lear*.